

Cyngor Sir Ynys Môn

Adroddiad Sgriwtini

Pwyllgor:	Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio
Dyddiad:	12/06/2025
Pwnc:	Adroddiad Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg (CSGA)
Cadeirydd Sgriwtini:	Cynghorydd Dylan Rees

1. Pwy fydd yr aelod portffolio yn cyflwyno / arwain yr adroddiad?

Aelod Portffolio	Rôl
Cynghorydd Dafydd Roberts	Deilydd Portffolio Addysg a'r Gymraeg
Swyddog Gwasanaeth (yn cefnogi)	Rôl
Mr Owen Davies	Uwch Reolwr Sector Cynradd

2. Pam y gofynnir i'r Pwyllgor Sgriwtini ystyried y mater

Derbyn adroddiad blynyddol CSGA.

3. Rôl y Pwyllgor Sgriwtini ac argymhellion

- ☒ Er sicrwydd
- ☐ Er argymhelliad i'r Pwyllgor Gwaith
- ☒ Er gwybodaeth

Argymhelliad(ion): Derbyn diweddariad ar ddata 2024-2025 CSGA Ynys Môn, a chynnig dull o rannu'r wybodaeth hon.

4. Sut mae'r argymhelliad/argymhellion yn cyfrannu at amcanion Cynllun y Cyngor?

Amcan 1 - Cynyddu'r cyfleoedd i ddysgu a defnyddio'r iaith. Amcan 3 - Sicrhau darpariaeth effeithiol ar gyfer heddiw a chenedlaethau'r dyfodol.
--

5. Themâu sgriwtini allweddol

Y meysydd allweddol y dylai'r Pwyllgor Sgriwtini ganolbwyntio arnynt: 1. Effeithiolrwydd y Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg (CSGA) wrth gefnogi Ynys Môn i gyrraedd ei thargedau Deilliannau 1-7. 2. Ymatebolrwydd gwasanaeth y Ganolfan Iaith i ofynion ein rhaglen drochi. 3. Gwerthuso'r risgiau a'r effeithiau posibl a nodwyd yn yr adroddiad.

6. Pwyntiau allweddol / crynodeb

Mae'r Gwasanaeth Dysgu'n defnyddio arian LAEG o dan is-bennawd Grant y Gymraeg 2050 i gefnogi canolfannau iaith ac yn defnyddio arian grant i gynyddu'r ddarpariaeth ar gyfer ymgysylltu ag ysgolion uwchradd. Os bydd newid i'r grant ar ôl 2025, bydd risg i'r ddarpariaeth hon.

Angen ystyried costau cynyddol trafndiaeth (tacsis) ac ail-ymweld â'r syniadau creadigol sy'n torri costau yn yr hirdymor ac yn arddangos ymrwymiad y Cyngor i fod yn garbon niwtral.

Mae'r Uwch Reolwr yn cefnogi ysgolion i gyflwyno ceisiadau am grant cynyddu capasiti'r gweithlu. Rydym wedi bod yn llwyddiannus yn y flwyddyn ddiwethaf i gefnogi cais Ysgol Uwchradd Caergybi. Mae'r arian hwn yn golygu bod cydweithio rhwng yr ysgol ac aelodau tîm iaith Coleg Menai i gefnogi datblygiad proffesiynol drwy fodelu a datblygu addysgeg addysgu ddwyieithog.

Mae data CSGA (Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg) yn adrodd ar sefyllfa'r Gymraeg mewn addysg yn Ynys Môn dros y cyfnod 06/24-06/25. Mae adroddiad 2025 yn nodi sefydlogrwydd deilliannau 1, 2, 3, 5 a 6 ond gostyngiad yn neilliannau 4 a 7.

Deilliant							Statws 2024-2025														
Deilliant 1 - Mwy o blant meithrin/tair oed yn cael eu haddysg drwy gyfrwng y Gymraeg. 2025 – 100%							Sefydlog														
Deilliant 2 - Mwy o blant dosbarth derbyn/pump oed yn cael eu haddysg drwy gyfrwng y Gymraeg. 2025 – 100%							Sefydlog														
Deilliant 3 - Mwy o blant yn parhau i wella eu sgiliau Cymraeg wrth drosglwyddo o un cyfnod o'u haddysg statudol i un arall. (Nid yw unrhyw ysgol yn adrodd ar ddata asesuadau yn genedlaethol erbyn hyn). Er hyn, mae cynlluniau gan bob ysgol i fonitro sgiliau llafaredd, darllen ac ysgrifennu disgyblion.							Sefydlog														
Deilliant 4 - Mwy o ddysgwyr yn astudio ar gyfer cymwysterau Cymraeg (fel pwnc) a phynciau drwy gyfrwng y Gymraeg – Gostyngiad i (67%). Canran hwn yn seiliedig ar ysgolion yn cofrestru ychydig yn llai o blant i TGAU Cymraeg iaith gyntaf ac efallai mwy i ail iaith (er mwyn creu'r amodau gorau i bob plentyn dderbyn y graddau gorau posibl). <table><tr><th>2022</th><th>2023</th><th>2024</th><th>2025</th><th>2026</th><th>2027</th><th>2028</th></tr><tr><td>68.1%</td><td>70.4%</td><td>68.46%</td><td>66.91%</td><td></td><td></td><td></td></tr></table>							2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	68.1%	70.4%	68.46%	66.91%				Gostyngiad
2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028															
68.1%	70.4%	68.46%	66.91%																		
Deilliant 5 - Mwy o gyfleoedd i ddysgwyr ddefnyddio'r Gymraeg mewn gwahanol gyd-destunau yn yr ysgol - Gwybodaeth wedi'i chasglu gan ysgolion yn dangos bod y deilliant hwn ar drac.							Sefydlog														

Deilliant 6 - Cynnydd yn y ddarpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg i ddisgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY). 2025 – 100%							Sefydlog
Deilliant 7 - Cynnydd yn nifer y staff addysgu sy'n gallu addysgu Cymraeg (fel pwnc) a thrwy gyfrwng y Gymraeg – Gostyngiad yn adlewyrchu aelodau staff yn gadael a recriwtio heriol.							Gostyngiad
2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	
89.03%	90.57%	93.36%	89.91%				

Gweler atodiadau ar ddiwedd y ddogfen ar gyfer data CSGA Ynys Môn 2024-2025.
Bwriedir rhannu'r data hwn gyda: Pwyllgor Sgriwtini, Fforwm Iaith a chreu adroddiad statudol blynyddol i Lywodraeth Cymru (Gorffennaf).

Datblygiadau diweddar:

Gwasanaeth Dysgu

Mae uwch swyddog wedi datblygu gwefan ar ffurf ap i gefnogi rhieni a gofalwyr Ynys Môn.

Un o ddeilliannau'r adnodd hwn yw hyrwyddo addysg cyfrwng Cymraeg drwy bwysleisio manteision i blant a phobl ifanc yr ynys.

Blynyddoedd Cynnar

- Ym mis Rhagfyr 2024, llwyddodd 8 lleoliad ychwanegol i ennill gwobr arian, ac ar draws yr ynys mae gan 22 o leoliadau wobr arian. Mae bob un yn gweithredu cynllun i gwblhau'r gofynion ac yn awyddus i dderbyn eu placiau gwobr er mwyn symud ymlaen i'r wobr aur.
- Gan fod 2 leoliad newydd, mae angen cyflwyno'r gofynion efydd iddynt ac maent yn awyddus iawn i gychwyn ar y daith. Mae camau gweithredu yn eu lle i gefnogi un lleoliad sy'n anelu at y wobr efydd.

Gwobr Taith i Iaith Ynys Môn	Aur	Arian	Efydd
2022-2023	0	0	10
2023-2024	0	22	12
2024-2025	9	21	1

Cynradd ac Uwchradd

- Dros y flwyddyn hon, mae tair ysgol wedi rhoi cais am gymorth ychwanegol ar gyfer y Gymraeg. Mae uwch reolwr yn y gwasanaeth wedi cydweithio ar ffurfio Grŵp Prosiect CSGA yn y tair ysgol. Mae'r grŵp yn cynnwys penaethiaid, athrawon, llywodraethwyr, uwch reolwr, swyddogion y Ganolfan Iaith a'r Siarter Iaith, ac aelodau ategol strategol megis Cyfarwyddwr y Ganolfan Genedlaethol Dysgu Cymraeg.
 - Ysgol Uwchradd Caergybi**
 - Sefydlwyd Grŵp Prosiect CSGA Ysgol Uwchradd Caergybi ym mis Mai 2024 gyda ffocws eang gan gynnwys sefydlu dosbarth blwyddyn 7 categori 3, sefydlu canolfan iaith o fewn yr ysgol sydd hefyd yn cefnogi addysgu'r Dyniaethau drwy gyfrwng y Gymraeg a rhaglen o gymorth penodol i gefnogi'r gweithlu.

- **Ysgol Llanfawr**

- Grŵp wedi'i sefydlu ym mis Mawrth (26/3/2025), gyda ffocws ar ethos, cwricwlwm a chefnogi addysgeg ddwyieithog.

- **Ysgol Santes Fair**

- Grŵp wedi'i sefydlu 3/3/2025 gyda ffocws ar gefnogi'r gweithlu, addysgu dwyieithog a phrofiadau Siarter Iaith.

- Mae Canllaw Trosglwyddo Gwybodaeth Carfanau Iaith Bl.6 wedi'i addasu eleni i adlewyrchu'r ffaith bod system SIMS i gasglu'r data yn dyblygu prosesau dalgylch. Felly, mae uwch swyddog wedi gofyn i ysgolion uwchradd ychwanegu colofn ar gyfer carfanau iaith yn eu taenlen casglu gwybodaeth am flwyddyn 6. Bydd yr ysgolion uwchradd yna'n anfon proffil dienw o garfanau iaith eu hysgolion i'r Gwasanaeth Dysgu.
- Mae canolfannau iaith Môn yn hanfodol i sicrhau bod newydd-ddyfodiaid yn derbyn ymyrraeth drochi'n amserol. Rydym wedi cydbwysu'r gyllideb Cymraeg 2025 i sicrhau parhad i'r gwasanaeth hwn er bod heriau cyllidol yn gofyn i ni fonitro'n astud bob blwyddyn.
- Mae defnydd o'r arian hwn i weithredu 2 ganolfan yn llawn amser ac 1 aelod ar safle Ysgol Uwchradd Caergybi wedi cael effaith gadarnhaol ar ddeilliannau CSGA yr ysgol a'r ynys.

Siarter Iaith Ynys Môn

Mae 38 o ysgolion cynradd Môn yn rhan o'r Siarter Iaith a 5 ysgol uwchradd. Mae llawer o drafodaethau wedi digwydd o fewn y sir ac adnoddau a dogfennau newydd wedi eu rhannu gyda'r ysgolion ers ail-lansio'r siarter ym mis Medi 2024. Mae 5 ysgol wedi gwneud cais ar gyfer y gwobrwyo 2024-25, pedair ysgol gynradd ac un uwchradd, gyda'r dilysu yn digwydd yn ystod tymor yr haf 2025 a thu hwnt.

Mae nifer fawr o ysgolion wedi cael ymweliad yn ystod y flwyddyn, yn amrywio o wasanaeth Siarter Iaith, hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith neu ymweliad cefnogi.

Cynhelir cyfarfodydd rheolaidd gyda chydlynwyr clwstwr o fewn yr awdurdod lleol er mwyn cydweithio ar y gefnogaeth i ysgolion. Rhoddwyd arweiniad clir i raglen waith y cydlynwyr ar gyfer gwariant Grant y Gymraeg, a chafwyd prosiectau llwyddiannus ym mhob un o'r dalgylchoedd. Sicrhawyd cefnogaeth i bob ysgol i weithredu arian y grant ac i fonitro effaith.

Yn ystod y flwyddyn, mae trafodaethau wedi'u cynnal gyda chynrychiolwyr o bob dalgylch ysgolion. Yn ystod y cyfarfodydd, trafodwyd y dulliau mwyaf hylaw ac effeithiol o raeadru arferion da ymysg clystyrau o fewn yr awdurdodau. Rhannwyd templed PPT a threfn hylaw ar sut i gofnodi gwerthusiad ac effaith defnydd y grant mewn dull syml ac apelgar.

Unwaith eto eleni, arweiniodd hyn yn llwyddiannus at gysondeb gweithredu ar draws yr awdurdod. Cynlluniwyd gweithgareddau i gyfoethogi profiadau disgyblion cynradd ac uwchradd ar draws y sir. Rhannwyd arferion da, a thraciwyd effaith y gweithredu mewn cyfarfodydd yn ystod y flwyddyn er mwyn gallu enghreifftio arferion da ac adnabod y camau datblygu nesaf.

Cynhaliwyd trafodaethau rheolaidd rhwng swyddog Siarter Iaith cynradd/uwchradd a swyddogion Menter Môn ac asiantaethau eraill megis yr Urdd er mwyn sicrhau cydweithio llwyddiannus a llwyfannau priodol i amlygu'r holl waith sydd wedi'i gynhyrchu gan yr ysgolion.

Mae un ysgol gynradd wedi bod yn rhan o brosiect Llafar Gwlad sy'n cyfeillio tair ysgol o wahanol siroedd yng Nghymru i ddatblygu sgiliau llafar disgyblion. Prosiect llwyddiannus gydag adborth cadarnhaol.

Bu un ysgol uwchradd yn llwyddiannus wrth ennill y wobwr Siarter Iaith arian gydag ysgolion eraill ar fin eu dilysu.

Risgiau sydd wedi'u hadnabod:

- Capasiti ysgolion i barhau i drochi ac i gymhathu newydd-ddyfodiaid i brif lif.
- Heriau ariannol yn peryglu strategaeth drochi'r ynys.
- Tueddiad diweddar o ostyngiad yn y nifer sy'n cael eu cofrestru ar gyfer TGAU Cymraeg iaith gyntaf.
- Heriau recriwtio yn golygu bod mwy o athrawon a staff angen cyrsiau dysgu Cymraeg neu loywi iaith er mwyn addysgu'n hyderus yn y ddwy iaith.
- Cyllid trafnidiaeth yn gynyddol heriol yng nghyd-destun ariannu cludiant i'r canolfannau iaith.

7. Asesiadau effaith

7.1. Effeithiau posibl ar grwpiau gwarchodedig o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010

Mae'r strategaeth yn cydnabod ardaloedd sydd angen mwy o gefnogaeth ac ar yr un pryd yn sicrhau bod systemau a disgwyliadau uchel ar draws yr ynys.

7.2. Effeithiau posibl ar bobl sy'n dioddef anfantais economaidd-gymdeithasol (penderfyniadau strategol)

Mae'r strategaeth yn cydnabod ardaloedd sydd angen mwy o gefnogaeth ac ar yr un pryd yn sicrhau bod systemau a disgwyliadau uchel ar draws yr ynys.

7.3. Effeithiau posibl ar gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg a pheidio trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

Mae'r strategaeth yn cynnwys nifer o gynlluniau sy'n alinio i sicrhau eglurder ar ddyhead ac ymrwymiad y Cyngor i filiwn o siaradwyr 2050. Bydd ail-gategoreiddio ysgolion yn sicrhau dealltwriaeth a statws Ynys Môn fel un o gadarnleoedd yr iaith a disgwyliadau rhieni o ran darpariaeth addysg ar draws yr ynys.

7.4. Effaith bosibl ar darged Carbon Sero Net y Cyngor

Positif / Niwtral / Negyddol a sut.

8. Goblygiadau ariannol

Mae'r Gwasanaeth Dysgu'n defnyddio arian LAEG o dan is-bennawd Grant y Gymraeg 2050 i gefnogi canolfannau iaith ac yn defnyddio arian grant i gynyddu'r ddarpariaeth ar gyfer ymgysylltu ag ysgolion uwchradd. Os bydd newid i'r grant ar ôl 2025, bydd risg i'r ddarpariaeth hon.

Angen ystyried costau cynyddol trafnidiaeth (taxis) ac ail-ymweld â'r syniadau creadigol sy'n torri costau yn yr hirdymor ac yn arddangos ymrwymiad y Cyngor i fod yn garbon niwtral.

Mae'r Uwch Reolwr yn cefnogi ysgolion i gyflwyno ceisiadau am grant cynyddu capasiti'r gweithlu. Rydym wedi bod yn llwyddiannus yn y flwyddyn ddiwethaf i gefnogi cais Ysgol Uwchradd Caergybi. Mae'r arian hwn yn golygu bod cydweithio rhwng yr ysgol ac aelodau tîm iaith Coleg Menai i gefnogi datblygiad proffesiynol drwy fodelu a datblygu addysgeg addysgu ddwyieithog.

9. Atodiadau

Adroddiad dashfwrdd data CSGA gan yr Uned Ddata

10. Awdur yr adroddiad a phapurau cefndir

Mr Owen Davies

Y Gymraeg mewn Addysg

English

Y Gymraeg
Mewn Addysg

Y Gymraeg
Mewn Addysg

Deilliant 1

Mwy o blant meithrin / tair oed yn cael eu haddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg

Cylchoedd Meithrin

34

EYW

4

Ysgolion Gynradd

36

Ysgolion Sefydledig

1

Ysgolion Pabyddol dan
Gymorth Gwirfoddol

1

% yn darparu addysg drwy
gyfrwng y Gymraeg

100.00%

100.00%

100.00%

100.00%

100.00%

Deilliant 2

Mwy o blant dosbarth derbyn / pump oed yn cael eu haddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg

Nifer o Ddalgylchoedd

5

% yn derbyn asesiad
Cymraeg iaith gyntaf

100.00%

Nifer o Sefydliadau
Addysg Gynradd

38

% yn darparu addysg drwy
gyfrwng y Gymraeg

100.00%

Plant 5 oed yn derbyn eu
haddysg drwy'r Gymraeg

581

% yn derbyn eu haddysg
drwy gyfrwng y Gymraeg

100.00%

Deilliant 3

Mwy o blant yn parhau i wella eu sgiliau Cymraeg wrth drosglwyddo o un cyfnod o'u haddysg statudol i un arall

Niferoedd y dysgwyr sy'n parhau i wella eu sgiliau Cymraeg wrth drosglwyddo o un cyfnod o'u haddysg statudol i un arall

Anstatudol

Y Gymraeg mewn Addysg

English

Y Gymraeg
Mewn Addysg

Y Gymraeg
Mewn Addysg

Deilliant 4

Mwy o ddysgwyr yn astudio ar gyfer cymwysterau Cymraeg (fel pwnc) a phynciau drwy gyfrwng y Gymraeg

2023-2024

Nifer o Ddysgwyr

419

% y dysgwyr sy'n astudio ar gyfer cymwysterau Cymraeg
(fel pwnc) a phynciau drwy gyfrwng y Gymraeg

68.46%

2024-2025

Nifer o Ddysgwyr

451

% y dysgwyr sy'n astudio ar gyfer cymwysterau Cymraeg
(fel pwnc) a phynciau drwy gyfrwng y Gymraeg

66.91%

Deilliant 5

Mwy o gyfleoedd i ddysgwyr ddefnyddio'r Gymraeg mewn cyd-destunau gwahanol yn yr ysgol

Cynyddu cyfleoedd i ddysgwyr ddefnyddio'r Gymraeg mewn cyd-destunau gwahanol yn yr ysgol

Ar Drac

Deilliant 6

Cynnydd yn y ddarpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg i ddisgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol

% o ddisgyblion cynradd / uwchradd sydd yn derbyn gwasanaeth yn gwbl ddwyieithog

100.00%

Deilliant 7

Cynnydd yn nifer y staff addysgu sy'n gallu addysgu Cymraeg (fel pwnc) a thrwy gyfrwng y Gymraeg

2023-2024

Nifer o Staff

534

% y staff addysgu sy'n gallu addysgu Cymraeg
(fel pwnc) a thrwy gyfrwng y Gymraeg

93.36%

2024-2025

Nifer o Staff

491

% y staff addysgu sy'n gallu addysgu Cymraeg
(fel pwnc) a thrwy gyfrwng y Gymraeg

89.11%

Welsh in Education

Cymraeg

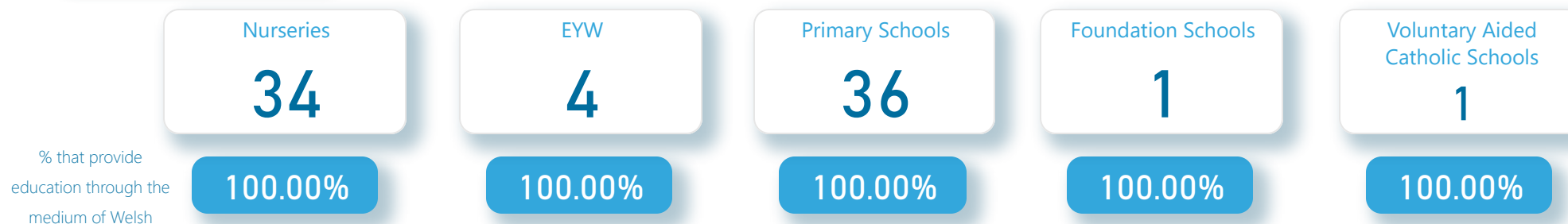
Welsh in
Education

Welsh in
Education

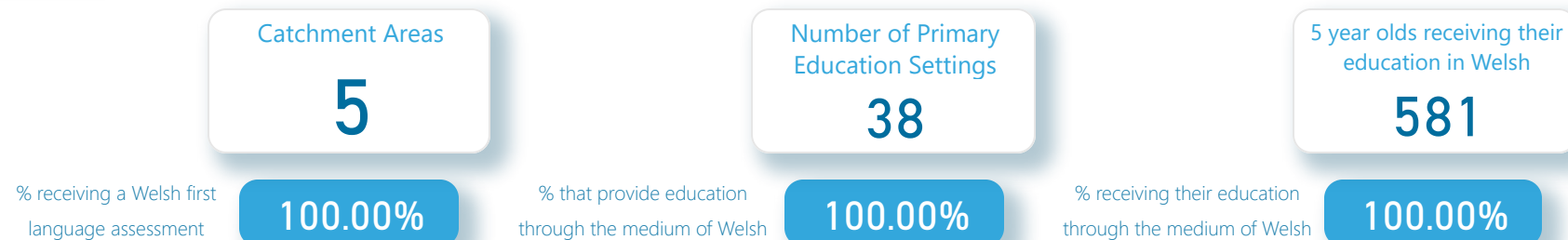
Outcome 1

More nursery children / three year olds receive their education through the medium of Welsh

Outcome 2

More reception class children / five year olds receive their education through the medium of Welsh

Outcome 3

More children continue to improve their Welsh language skills when transferring from one stage of their statutory education to another

Number of learners continuing to improve their Welsh language skills when transferring from one stage of their statutory education to another

Not Statutory

Welsh in Education

Cymraeg

Welsh in
Education

Welsh in
Education

Outcome 4

More learners study for assessed qualifications in Welsh (as a subject) and subjects through the medium of Welsh

2023-2024

Number of Learners

419

% of learners studying for assessed qualifications in Welsh
(as a subject) and subjects through the medium of Welsh

68.46%

2024-2025

Number of Learners

451

% of learners studying for assessed qualifications in Welsh
(as a subject) and subjects through the medium of Welsh

66.91%

Outcome 5

More opportunities for learners to use Welsh in different contexts in school

Increasing opportunities for learners to use Welsh in different contexts in school

On Track

Outcome 6

An increase in the provision of Welsh-medium education for pupils with additional learning needs

% of primary / secondary pupils receiving a bilingual service

100.00%

Outcome 7

Increase the number of teaching staff able to teach Welsh (as a subject) and teach through the medium of Welsh

2023-2024

Number of Staff

534

% of teaching staff able to teach Welsh (as a
subject) and through the medium of Welsh

93.36%

2024-2025

Number of Staff

491

% of teaching staff able to teach Welsh (as a
subject) and through the medium of Welsh

89.11%

